

CLÀSSICS

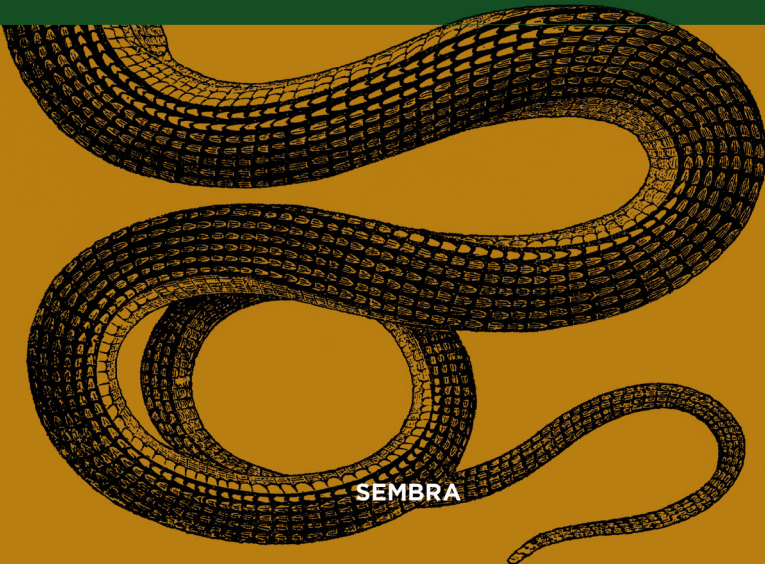

Ramon Llull

LLIBRE DE LES BÈSTIES

A través de Roc Casagran

Il·lustracions d'Aitana Carrasco

SEMBRA

SEMBRA
LLIBRES

Llibre de les bèsties

Primera edició: maig de 2015

Text original: Ramon Llull

© De l'adaptació: Roc Casagran, 2015

© De les il·lustracions: Aitana Carrasco, 2015

© D'aquesta edició: Sembra Llibres, Coop. V., 2015

Apartat de correus 8

46740 Carcaixent (Ribera Alta)

sembra@sembrallibres.com

www.sembrallibres.com

Disseny de la col·lecció: Setanta | www.setanta.es

Correcció: Roger Sarrià

Maquetació: Josep Andrés

Sembra Llibres forma part de l'Associació d'Editorials Independents

Aquest llibre s'ha imprès a Romanyà Valls, SA
amb paper ecològic, offset cru de 90 grams i ha estat compaginat amb
cos 12 de la tipografia Chronicle.

ISBN: 978-84-943736-2-6

DL: V-1361-2015

Ramon Llull

LLIBRE DE LES BÈSTIES

A través de Roc Casagran

Il·lustracions d'Aitana Carrasco

SEMBRA
LLIBRES

TAULA

PRÒLEG DE ROC CASAGRAN

Pàgina 9

INTRODUCCIÓ

Pàgina 15

1. L'ELECCIÓ DEL REI

Pàgina 21

2. EL CONSELL DEL REI

Pàgina 29

3. LA TRAÏCIÓ QUE LA RENARD VA INTENTAR FER AL REI

Pàgina 35

4. COM LA RENARD VA SER EL PORTER DEL REI

Pàgina 43

5. ELS MISSATGERS QUE EL LLEÓ VA ENVIAR
AL REI DELS HOMES

Pàgina 61

6. LA BATALLA DEL LLEOPARD I LA PANTERA

Pàgina 77

7. LA MORT DE LA RENARD

Pàgina 93

COM SI FOS UN PRÒLEG

ROC CASAGRAN

Ramon Llull va néixer a Palma l'any 1232 (hi ha fonts que apunten el 1235), en el si d'una família noble que havia arribat a Mallorca després d'haver estat conquerida per Jaume I. Ben relacionat amb els cercles de poder i amb una vida força encarrilada malgrat alguns «amors desordenats» propis dels costums cortesans, es va casar, va tenir fills i va flirtejar amb la poesia trobadoresca escrita en occità, com esqueia a la tradició de l'època. Si la seva vida hagués seguit aquest curs, però, avui dia Ramon Llull no donaria nom a universitats, carrers, premis, escoles..., ni se'l prendria com a referent de res... ni tindrieu aquest llibre entre mans.

El salt qualitatiu va esdevenir-se l'any 1263, quan, segons ell mateix explica, se li va aparèixer repetidament Crist crucificat, i es va sentir cridat a encarar la seva existència en una nova direcció: convertir infidels (convertir-los a la religió cristiana, és clar).

Ramon Llull, arribat en aquest punt, va deixar enre-re riqueses, estatus social i família i es va dedicar exclusivament a la seva nova tasca. Vist això, s'hauria pogut transformar en un missioner més, i si hagués estat així, la Història (i la Literatura) no li haurien guardat cap plaça al seu altar. Però hi ha un factor que el diferencia: per a

convertir infidels va decidir que primer s'havia de formar ell, i va esmerçar una bona pila d'anys a aprendre llengües (el llatí i l'àrab), a llegir molt (obres religioses però també filosòfiques, científiques...) i a viatjar (Roma, París, Tunis i un llarguissim etcètera).

Sense tots aquests aprenentatges, sense les influències d'altres cultures, sense les vivències lluny del seu entorn més proper, l'obra lul·liana hauria estat tota una altra cosa. Però, sens dubte, hi ha un element definitiu que converteix l'autor mallorquí en qui ha acabat sent: per primera vegada a Europa hi va haver algú que va optar per fer servir una llengua romànica (un llatí evolucionat, al capdavant) per a escriure sobre qualsevol tema, també aquells teòricament reservats a la llengua de la cultura, que era el llatí. I sí, efectivament, aquest idioma va ser el català.

Amb tot plegat, i amb unes quantes obres pel mig de temes i gèneres diversos, arribem al *Llibre de meravelles*, en què es descriuen les aventures d'un noi, en Fèlix, que fa un viatge iniciàtic per conèixer el món a partir del mesuratge de diversos personatges que es va trobant pel camí. És un llibre format per deu capítols, i en el setè, i molt deslligat de la resta del conjunt, hi trobem el *Llibre de les bèsties*. Tan deslligat està, que en Fèlix només hi apareix a l'inici i al final, i hi actua com un simple observador sense intervenció en cap moment. Tan autònom és el *Llibre de les bèsties* que és possible de ser llegit sense la resta del *Llibre de meravelles*, com una mena de falla o d'obreta amb aparença de text menor però d'una profunditat feridora.

Perquè en una primera lectura podríem creure que és simplement una historieta sobre la lluita pel poder

d'un grup d'animals. I si es vol, pot ser llegit així: com un conte (o com un contenidor ple de contes) ideal per a la mainada, o com un *divertimento* per a adults enjogassats. Però no. Va molt més enllà. La voluntat de Ramon Llull, com en gairebé tota la seva obra, és didàctica, és conduir-nos cap al Bé, i per aconseguir-ho ens retratarà les misèries del comportament humà col·locant-nos davant d'un requadre on es belluga un reguitzell de bèsties. I aquests animals, amb els estereotips que els ha atorgat la Tradició i que encara tenim presents avui dia (la murrièria de la guineu, la força del lleó, la mala fe de la serp...), ens serviran de mirall de nosaltres mateixos.

Però, té cap sentit endinsar-nos en el *Llibre de les bèsties* set segles després? I tant que sí.

En primer lloc, tindrem l'oportunitat de conèixer, ni que sigui per sobre, quasi intuïnt-la, l'organització social de l'edat mitjana, amb la seva jerarquia i certs costums, així com un ressò misogin i classista en alguns passatges, que bé ens pot ser útil per a reflexionar si realment hem evolucionat gaire com a espècie.

També serà una bona ocasió per a observar els moviments i les traïcions que es duen a terme per a assolir el poder i per a fer el paral·lelisme necessari a la societat del segle XXI (i entendrem per «poder» el govern d'un país o l'escalada enfollida per a assolir una bona posició a la feina a costa de qui sigui, tant se val).

Igualment, toparem amb històries que ens arriben d'altres tradicions, màgiques, fantàstiques, engrescadores, perquè el *Llibre de les bèsties* beu de fonts múltiples, com per exemple certes faules occidentals, sumèries o índies, i també del *Roman de Renart* francès, del *Panxatantra* sànscrit o del *Calila e Dimna*, que és d'origen indi.

Però per damunt de tot plegat, i més enllà de motius massa especialitzats, hi ha una raó potentíssima per a llegir el *Llibre de les bèsties*: ens ho passarem molt bé.

I perquè sigui així, per no posar-hi entrebancs, perquè no calgui recórrer a res més que al llibre ni siguin necessàries consultes externes, perquè el text flueixi tot sol, és per tot això que hem procurat que aquesta adaptació sigui agradable de llegir, sense por d'allunyar-nos un xic de la literalitat sempre que ha estat necessari, però amb la idea de no deixar de ser fidels a l'esperit de l'obra de Ramon Llull.

Perquè aquesta proposta d'adaptació, des de la humilitat, vol ser un granet de sorra per a fer-lo reviure, perquè el poble que oblida les seves arrels no pot continuar florint. Perquè sí, nosaltres, d'una manera o altra, venim de Llull.

INTRODUCCIÓ

Després d'haver-se acomiadat d'aquell filòsof amb qui ja s'havia topat altres vegades, en Fèlix va continuar caminant per aquella vall tan bonica, tota plena d'arbres i fonts. Poc després es va trobar un parell d'homes mal vestits, amb unes barbes enormes i uns cabells llarguíssims.

—Bons senyors —va dir-los en Fèlix—, d'on veniu?

—Venim de terres llunyanes i acabem de passar per una plana molt a la vora d'aquí. I en aquella plana hem

pogut presenciar una discussió aferrissada de bèsties salvatges que volien triar rei.

—I de quin orde religiós sou? Perquè, amb aquest aspecte, diria que formeu part d'alguna comunitat religiosa, oi?

—Ens diuen l'Orde dels Apòstols, i les nostres formes de vestir i d'actuar són les mateixes que les dels apòstols a qui seguim.

En Fèlix va quedar-se meravellat davant d'aquella troballa, i va afegir:

—L'Orde dels Apòstols és superior a tots els altres ordes. Els seus membres no tenen por de la mort, mostren el camí correcte als infidels i adoctrinen en la vida santa els cristians que viuen en pecat, tant d'obra com de paraula. Aquell home que sigui de l'Orde dels Apòstols no ha de deixar de predicar i de fer tantes bones obres com pugui.

—Senyor —va contestar un d'ells—, nosaltres no som dignes d'una vida tan alta com la dels apòstols, però som la representació de la seva conducta, i per això vestim d'aquesta manera tan austera mentre passegem per aquest món, d'aquí cap allà. Tenim l'esperança que Déu envii a la Terra homes de vida santa que siguin de l'Orde dels Apòstols, i que aquells que dominin les ciències i el llenguatge sàpiguen predicar i convertir els infidels amb l'ajuda de Déu. Volem ser un bon exemple, volem representar amb fidelitat la figura dels apòstols.

Aquestes paraules van agradar molt a en Fèlix. Emocionat i amb llàgrimes als ulls, va dir-los:

—Ai, Senyor, Déu meu! On se n'ha anat la devoció que solien tenir els apòstols, que no dubtaven d'estimar-vos i conèixer-vos sense témer ni la feina ni la mort? Déu

estimat, que arribi aviat el temps en què es compleixi la santa vida que defensen aquests dos homes!

Després d'haver encomanat a Déu els dos homes, en Fèlix se'n va anar cap a la plana aquella on li havien explicat, al principi de la trobada, que hi havia unes bèsties que volien elegir rei.

1

L'ELECCIÓ DEL REI

En una plana bellíssima, per on saltironejava l'aigua, hi havia un grup de bèsties que volien elegir rei. Discutien amb vehemència, i al cap d'una bona estona, la majoria va arribar a l'acord que el lleó fos declarat monarca. De totes maneres, el bou no n'estava gens convençut, i es va exclamar:

—Senyors, necessitem un rei noble, un rei que sigui humil i que no faci mal als altres. Així doncs, és evident que no hauríem d'optar pel lleó, perquè no s'alimenta

d'herba sinó que es cruspeix animals, i, a sobre, té una veu que, quan crida, ens fa tremolar de por a tots. Per tant, si voleu seguir el meu consell, crec que hauríem de triar el cavall com a rei, perquè ell sí que és gran, bell i humil. Tingueu present que el cavall és una bèstia lleugera, no és orgullós i no menja carn.

Aquestes afirmacions del bou van agradar molt al cérvol, al cabirol, al moltó i a totes les altres bèsties que s'alimentaven d'herba, però una guineu, la Renard, va fer un pas endavant i també va decidir de manifestar-se:

—Senyors, quan Déu va crear el món, no ho va fer amb la idea que l'home fos conegut i estimat, sinó amb la intenció que l'home conegués Déu i l'estimés, i amb aquesta idea Déu va voler que l'home fos servit per les bèsties, encara que aquest visqui de la carn i de les herbes. És per això, senyors, que no hauríeu de fer cas al que defensa el bou, que no estima el lleó perquè menja carn. El que hauríem de fer, sens dubte, és considerar les normes que Déu ha atorgat a les criatures.

El bou va tornar a intervenir per atacar les paraules de la Renard. Volia defensar-se i deixar clara la seva bona fe: ell defensava que el rei fos el cavall, que menja herba, i també volia fer evident que si estigués actuant amb traïdoria, a l'hora de triar rei, no optaria pel cavall, amb qui competeix per menjar-se l'herba que ell també menja.

—En canvi —va prosseguir el bou—, la Renard defensa l'elecció del lleó perquè la guineu s'alimenta de les restes que queden d'allò que el lleó no devora un cop ha caçat la presa i se n'ha nodrit, perquè acabar-se les sobres no fa per la noblesa del lleó. Sí, la Renard vol tenir-ho més fàcil per a menjar, ja ho veieu.

Hi va haver molts arguments d'una part i l'altra, tants, que tota la cort d'animals es va alterar i fou impossible l'elecció. I l'ós, el lleopard i la pantera, que tenien l'esperança de ser coronats reis, van dir que volien que la cort s'allargués fins que es pogués determinar quina bèstia era la més digna de ser el rei.

La Renard, però, es va adonar que l'ós, el lleopard i la pantera posposaven l'elecció perquè aspiraven a convertir-se en reis, i va explicar una faula d'homes:

—En una catedral s'havia de celebrar l'elecció d'un bisbe i hi havia un desacord absolut. Per una banda, els canonges volien que fos bisbe el sagristà d'aquella església, que era un home molt savi, llegit i ple de virtuts. Per altra banda, l'ardiaca (un alt càrrec de l'Església, que habitualment era el successor del bisbe) i el director del cant del cor pretenien que fos elegit bisbe l'ardiaca, tal com manava la tradició, i l'opció del sagristà no els agradava gens. Ells s'estimaven més que ho fos un canonge ras, un canonge que era molt bona persona i que no sabia de lletra. Aquell canonge, una persona dèbil i fàcil de manipular, seguia la discussió amb els ulls esbatanats, meravellat del que deien l'ardiaca i el director del cant del cor. Els arguments d'uns i altres anaven i venien, fins que un canonge va afirmar: «Si el lleó és el rei, i l'ós, la pantera i el lleopard van en contra de la seva elecció, sempre seran mal vistos pel rei, i vés a saber què els pot arribar a fer per castigar-los; en canvi, si el cavall és el rei, i el lleó comet alguna ofensa contra seu, com es podrà venjar, el cavall, que no és tan fort com el lleó?».

Quan l'ós, la pantera i el lleopard van acabar d'escoltar l'exemple que els havia posat la Renard, de sobte els va

agafar molta por del lleó, i van consentir-ne l'elecció. Sí, que sigui el rei, devien pensar, i així evitarem que el lleó ens miri malament i es vengi d'haver-nos tingut en contra.

I va ser d'aquesta manera, per la força dels vots de l'ós i de les altres bèsties que menjaven carn, i malgrat la voluntat de les bèsties que s'alimentaven d'herba, que el lleó va ser coronat rei.

I quina va ser la primera decisió que va prendre el lleó? Donar permís a totes les bèsties que menjaven carn d'alimentar-se de les bèsties que es nodrien d'herba.

Després va ser l'hora d'acabar d'organitzar la cort, perquè el lleó volia veure quins animals el podrien ajudar. Un bon dia es van trobar per discutir-ho, i la vetllada es va allargar fins a gairebé la caiguda de la nit, sense que ni el rei ni els seus barons haguessin pogut menjar res. Quan finalment van tenir el parlament format, el lleó i els seus companys tenien gana i van demanar al llop i a la Renard què podien menjar. Aquests els van respondre que era tard per aconseguir res, a aquelles hores, però que allà a la vora hi havia un vedell, fill del bou, i un poltre, fill del cavall, i que si hi anaven podrien menjar a cor què vols. El lleó, doncs, va fer venir el vedell i el poltre... i se'ls van menjar.

El bou i el cavall es van indignar moltíssim per la mort dels seus fills, i van anar a buscar l'home perquè vengés aquelles morts. Però un cop el bou i el cavall es van haver presentat a l'home i es van oferir per servir-lo, l'home va decidir cavalcar el cavall i aprofitar el bou per a llaurar.

Al cap d'un cert temps, el cavall i el bou es van trobar, i es van preguntar com els anava tot. El cavall va dir que havia hagut de treballar molt servint l'amo, perquè el cavalcava tot el dia, el feia anar amunt i avall i el tenia pres de dia i de nit. El cavall desitjava amb totes les forces poder fugir d'aquella situació, deixar enrere l'home de qui s'havia convertit en esclau, i hauria tornat de bon grat a ser sotmès pel lleó, però hi continuava havent un escull: el lleó menja carn, i ara era el rei de les bèsties. El cavall, doncs, va rebutjar de tornar a les terres governades pel lleó, perquè en el fons preferia continuar treballant sota el jou de l'home, que no menja carn de cavall.

Quan el cavall va haver explicat la seva situació, el bou va relatar que ell es passava el dia llaurant, i que el seu senyor no li permetia menjar-se el blat que produïa la terra que ell mateix llaurava, sinó que, quan estava cansat de l'arada, el convidava a anar a pasturar les herbes que, mentre ell feia feina, s'havien menjat les ovelles i les cabres. El bou n'estava molt fastiguejat, i el cavall, com bonament podia, l'intentava consolar.

Mentre el bou i el cavall parlaven, se'ls va acostar un carnisser que venia a comprovar si el bou era prou gras, perquè el seu amo l'havia posat a la venda. El bou va explicar al cavall que el seu senyor pretenia vendre-se'l perquè el matessin i el convertissin en menjar per als homes. En entendre aquella situació, el cavall li va respondre que l'amo era un desagraït, i que trobava que allò era una mala recompensa després dels serveis que havia prestat al senyor.

Tant l'un com l'altre, cavall i bou, estaven en una situació ben llastimosa, i no van poder evitar de posar-se a plorar una bona estona.

Encara entre llàgrimes, el cavall va aconsellar al bou que fugís i que tornés a la seva terra, perquè era preferible estar en perill de mort però sense haver de treballar i entre els parents, que no pas en perill de mort i treballant de sol a sol amb un amo desagraït.

Després de ser elegit rei, el lleó va fer un parlament davant del seu poble:

—Senyors, la vostra voluntat ha estat que jo sigui rei. Sapigueu tots que l'ofici de rei és molt perillós i que exigeix una feinada. És perillós perquè, tot sovint, per culpa dels pecats del rei, Déu envia a la terra fam, malalties, mort i guerres. És per això que ser rei és una tasca perillosa, i la seva forma de regnar, un perill per al poble. I com que és una feinada, tant per al rei com per al poble, us prego que junts em doneu consellers que m'ajudin i m'aconsellin, per tal de salvar-me i de salvar el poble. Us demano, això sí, que aquells consellers que em doneu siguin savis i lleials, dignes de ser consellers, així com ho és el rei.

Aquell discurs proclamat pel rei va agradar molt a tots els barons i al poble d'aquella cort, que es van reafirmar en la sensació d'haver triat un bon monarca. Es va arribar a l'acord que l'ós, el lleopard, la pantera, la serp i el llop fossin consellers reials. I tots aquests, en presència de la cort, van jurar que donarien consells lleials al rei en tot allò que fos al seu abast.

A la Renard, però, no li va agradar gens no haver estat escollida consellera del rei, i va decidir prendre la paraula per dirigir-se a tota la cort:

—Segons està escrit en l'Evangelí, Jesucrist, que és el rei del Cel i de la Terra, va voler tenir l'amistat i la companyia d'homes senzills i humils, i és per això que va triar els apòstols, que eren homes senzills i pobres, amb la intenció que, en tot cas, la seva virtut els enaltís i que, només aleshores, deixessin de ser senzills. Rectificant les opinions de tots vosaltres, us dic que a mi em sembla que el rei hauria de tenir com a consellers

Aquesta és una nova llavor de Sembra Llibres.
Estarem agraïts de rebre els teus comentaris,
opinions o suggeriments. Amb entusiasme i cura,
seguirem sembrant llibres amb tu.

#Llibredelesbèsties